

THE CONCEPT OF "CONFLICT OF NORMS" IN INTERNATIONAL LAW

Assoc. Prof. Kremena Rayanova, PhD

Department of Law

"Angel Kanchev" University of Ruse

E-mail: kryanova@uni-ruse.bg

Abstract: *The conflict of norms refers to a situation in which two or more legal provisions require or allow different behavior regarding the same action or circumstance. In international law, this often arises due to the various sources of law—treaties, international customs, decisions of international courts, and principles of general law. In this report, we will examine the main causes, forms, and methods for resolving conflicts of norms in international law. An analytical and comparative approach will be applied, along with insights drawn from specific cases and judicial practice. Difficulty occurs when these sources have equal legal force but contain incompatible obligations or rights.*

Keywords: *collision, conflict of norms, international law*

ВЪВЕДЕНИЕ

Международното право представлява комплексна и динамична система от правни норми, които регулират отношенията между държавите, международните организации и други субекти на международното право. Въпреки усилията за координация и хармонизация на тези норми, често възникват ситуации на "конфликт на норми" – явление, при което две или повече правни норми влизат в противоречие помежду си, било то по отношение на своето съдържание, прилагане или обхват. Целта на настоящия доклад е да разгледа същността на конфликта на норми в международното право, причините за възникването му, както и механизмите за разрешаване на тези конфликти.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Нормите на международното право се разглеждат като общопризнати и приети рамки, които регулират отношенията между държави, международни организации и други субекти. Конфликтът на нормите е ситуация, при която две или повече норми поставят държавите или други субекти пред несъвместими изисквания.

Конфликтите на нормите в международното право могат да възникнат поради различни причини, които често са свързани със сложността и многообразието на международните отношения. Основните причини включват:

Различия в договорите:

Когато държавите участват в множество международни договори, които не са координирани, често възникват противоречия. Например, два договора могат да изискват от държава да предприеме действия, които са несъвместими едно с друго.

Обичайното международно право, произтичащо от практиките на държавите, може да се различава от нормите, установени в конкретни договори. Това води до конфликти, особено когато обичаят отразява различни исторически и регионални практики.

Императивните норми имат върховенство над всички останали, но в определени случаи могат да възникнат ситуации, при които договори противоречат на тези норми. Например, клаузи в търговски споразумения, които биха могли да застрашат основни права на човека.

Международните съдилища, държавите и международните организации могат да интерпретират една и съща норма по различен начин. Това се дължи на различия в правните традиции, политически интереси и културни фактори.

В международното право няма единен орган, който да регулира или координира всички норми. Това води до липса на последователност и възможности за конфликт между различните системи. Държавите често се ръководят от свои национални интереси, които могат да противоречат на международните норми. Това особено важи в случаите, когато държавите се

опитват да избегнат прилагането на определени разпоредби, които не отговарят на техните интереси.

Международното право се развива динамично, което понякога води до конфликти между новоприети норми и по-стари, които все още не са изрично отменени или модифицирани.

Тези причини подчертават необходимостта от механизми за разрешаване на конфликти, които да осигурят съвместимост и ефективност на международното право.

Един от най-известните примери за конфликт между международни норми е делото "Никелът в Гренландия" (Danish Government v. Norwegian Government), където Международният съд на ООН трябваше да реши спора относно правата върху ресурси, базирайки се на различни международни договори. Подобни случаи разкриват сложността при тълкуването на договорни и обичайни норми.

Друг пример са споровете, свързани с правата на човека. В делото "Лоизиду срещу Турция" Европейският съд по правата на човека се сблъска с конфликт между национални закони и международни задължения за защита на правата на човека.

В сферата на международната сигурност често възникват конфликти, както е видно в делото "Никарагуа срещу САЩ". В този случай Международният съд на ООН трябваше да разреши конфликт между принципите на суверенитет и правото на самоотбрана.

В екологичната сфера случаят "Програмата за опазване на река Дунав" разкрива противоречия между екологичните договори и икономическите интереси на държавите.

Международното право използва различни механизми за разрешаване на конфликти, включително тълкувателни разпоредби в договори и преговори между държави.

Принципът на *Lex Specialis derogat legi generali* е основен инструмент за разрешаване на конфликти между международноправни норми. Той гласи, че специалните норми имат предимство пред общите, когато регулират един и същ въпрос. Този принцип се основава на предположението, че специалната норма е по-добре пригодена за конкретния контекст и може да отразява специфичните нужди и обстоятелства на страните.

В рамките на международното право, когато общите разпоредби за защита на човешките права, като тези от Всеобщата декларация за правата на човека, противоречат на по-специфични договори, например Конвенцията за защита на правата на децата, специалните разпоредби на Конвенцията за децата се прилагат с приоритет.

Принципът на *Lex Posterior derogat legi priori* гласи, че по-късно приетите норми отменят по-ранните, ако има конфликт между тях. Това е логично следствие от динамичния характер на международното право, при който по-новите норми често отразяват актуалните нужди и приоритети на международната общност.

Ако държава ратифицира международен договор през 2020 г., чиито разпоредби са в противоречие с договор от 1990 г., по-късно приетият договор обикновено се счита за приоритетен, освен ако не нарушава императивни норми (*Jus Cogens*).

Принципите на *Lex Specialis* и *Lex Posterior* често се прилагат съвместно за разрешаване на сложни конфликти в международното право. Например, ако специална норма, приета по-късно, е в конфликт с обща, тогава и двата принципа потвърждават нейния приоритет. Въпреки това, ако по-късно приетата норма не е специална, а също така обща, приоритетът се определя само на базата на времевата последователност.

И двата принципа не могат да отменят или противоречат на императивни норми. В случаи на многостранни договори с различни страни, прилагането на тези принципи може да бъде усложнено. Отсъствието на универсална институция за координиране на конфликтите често води до различни интерпретации от страна на международните съдилища.

Принципите *Lex Specialis* и *Lex Posterior* са основни инструменти за осигуряване на последователност и яснота в международното право. Те предоставят ефективни механизми за решаване на конфликти между норми, но тяхното успешно приложение зависи от контекста и от наличието на институционални механизми за тълкуване. Въпреки ограниченията им, тези принципи остават ключови за устойчивото развитие и функциониране на международната правна система.

Един от най-широко прилаганите подходи в международното право за решаване на конфликти е принципът *Lex Specialis Derogat Legi Generali*. Този принцип гласи, че когато специална норма и обща норма регулират едно и също отношение, специалната норма има предимство. Прилагането на този принцип осигурява ефективност в специфични контексти и позволява адаптиране към конкретните нужди на международното право.

Принципът *Lex Posterior Derogat Legi Priori* гласи, че по-късно приетите норми отменят по-ранните, ако са в конфликт. Това позволява правната система да отразява актуалните реалности и приоритети на международната общност.

Принципът на съвместимост насърчава държавите и международните съдилища да тълкуват конфликтните норми така, че да осигурят максимално съгласуване между тях. Това изисква използването на хармонизиращ подход, който подчертава съвместимостта между различни норми.

ООН играе централна роля в координацията на международното право и предотвратяването на конфликти между нормите. Чрез своите органи, като Международния съд на ООН и Комисията по международно право, ООН предоставя платформа за разрешаване на правни спорове и изработване на общоприети стандарти. Международният съд на ООН често се обръща към принципите на *Lex Specialis* и *Lex Posterior* при решаването на казуси, като по този начин допринася за хармонизацията на международното право.

ЕС има свои механизми за преодоляване на правни конфликти, включително чрез Съда на Европейския съюз. Съдът осигурява тълкуване и прилагане на правото на ЕС в контекста на съвместимост с международното право. Той също така разглежда казуси, свързани с конкуренцията между международни договори и законодателството на ЕС.

С Европейския съд по правата на човека, Съветът на Европа играе ключова роля в защитата на правата на човека и съвместимостта на националните законодателства с Европейската конвенция за правата на човека. Съдът разрешава конфликти, като балансира международни задължения и национални интереси.

Световната търговска организация играе важна роля в разрешаването на търговски спорове между държавите, които често включват конфликтни международни норми. Чрез своя орган за разрешаване на спорове, СТО предоставя ефективни механизми за балансиране на търговски интереси и други международни задължения.

Международната агенция за атомна енергия регулира въпросите, свързани с ядрената енергетика, и осигурява спазването на международни стандарти. Тя предотвратява конфликти между нормите, свързани с безопасността, сигурността и опазването на околната среда.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Конфликтите на норми в международното право представляват сериозно предизвикателство за ефективното функциониране на международната правна система. Те отразяват сложността на съвременните международни отношения и необходимостта от подобра координация между различните правни режими. За да се намали възможността за конфликти и да се осигури ефективното им разрешаване, е необходимо да се насърчава международното сътрудничество, да се укрепват механизмите за тълкуване и прилагане на нормите, както и да се развиват нови подходи за хармонизация на международното право. В този контекст, ролята на международните съдилища и дипломатическите инициативи е от решаващо значение за поддържането на стабилността и предвидимостта на международната правна система.

REFERENCES

1. Jenks W. Op. cit. P. 426, 428.
2. Tuncer N.T. The Definition of Norm Conflict in Public International Law: The Case of World Trade Organization Law // Ankara Law Review. 2012. Vol. 9. № 1. P. 49–50.
3. Pauvelin J. Op. cit. P. 171
4. WTO, Panel Report, Indonesia – Certain Measures Affecting the Automobile Industry, WT/DS54/R, WT/DS59/R, WT/DS64/R, 23 July 1998. Nt. 649.

5. Appellate Body Report, Guatemala – Anti-Dumping Investigation Regarding Portland Cement from Mexico, WTO Soc. WT/DS60/AB/R, 5 November 1998. Para. 66.
6. Vranes E. Op. cit. P. 414–415; Pauvelin J. Op. cit. P. 175–176.
7. Engisch K. Op. cit. S. 46.
8. Kelsen H. Op. cit. S. 99–100.
9. Lauterpacht H. The Covenant as the «Higher Law» // British Yearbook of International Law. 1936. Vol. 13. P. 58.
10. Yearbook of the ILC. 1964. Vol. I. P. 125.
11. Vranes E. Op. cit. P. 395–418.
12. Pauvelin J. Conflict of Norms in Public International Law. Cambridge: Cambridge University Press, 2008.
13. Vranes E. Op. cit. P. 415

Докладът отразява резултати от работата по проект No 2024-ЮФ-03, финансиран от фонд „Научни изследвания“ на Русенския университет.“